

02. Slovenská republika 1939 – 1945, prvá časť

Určené: Žiakom 9. ročníka základných škôl

Téma: Aká bola Slovenská republika v rokoch 1939 – 1945, aké postavenie v nej mali jej židovskí obyvatelia?

Cieľ: Poukázať na pomery v Slovenskej republike v rokoch 1939 – 1945, na dôsledky nedemokratickeho totalitného štátu, obmedzovanie ľudských a občianskych práv.

Veková skupina: 13 - 18 rokov

Metódy: Riadený rozhovor, využitie videokazety, resp. DVD, samostatná práca žiaka, práca s textom

Učebné pomôcky: DVD s úryvkami interview Alexandra Bachnára, Kataríny Löfflerovej a Margity Schwalbovej, Televízia či monitor, DVD prehrávač či počítač alebo internet, učebnica pre 9. roč. Svet v novom storočí a Slovensko v novom storočí, kniha - J. Lánik: Čo Dante nevidel /Obzor, Bratislava 1965/, obrázkový materiál, úryvky z textov, hudobné CD

Úryvky interview stiahnite z internetu a napáľte na DVD alebo uložte na iné médium. Pred vyučovacou hodinou vyskúšajte, či vaše technické vybavenie bez problémov prehráva stiahnuté video. Ak vášmu počítačovému prehrávaču chýbajú kodeky nutné na prehratie videa, aktualizujte prosím svoj software.

Časová dotácia: 45 minút - jedna vyučovacia hodina

Štruktúra vyučovacej hodiny:

1. Zápis do triednej knihy, oznámenie cieľa hodiny
2. Motivácia
3. Výklad nového učiva
4. Písomný záznam učiva pre žiakov (na tabuľu, do zošitov)
5. Videoprojekcia
6. Rozbor ukážky
7. Zadanie domácej úlohy

1. Zápis do triednej knihy, oznámenie cieľa hodiny

02. Slovenská republika 1939 – 1945, prvá časť

2. Motivácia:

Učiteľka požiada žiakov, aby na malé lístky napísali obľúbenú vec alebo činnosť, ktorú majú radi. Papieriky vyzbiera a uloží. Vysvetlí žiakom, že sa im pokúsi priblížiť situáciu židov v období Slovenskej republiky (1939-1945). Začne vyťahovať popísané papieriky a to, čo je na nich napísané komentuje z hľadiska protižidovskej legislatívy (príklad: pes – vlastniť domáce zvieratá zakázané, bicyklovanie – zakázané...). Postupne prejde všetky lístky a spolu so žiakmi zisťuje, že všetko, čo na ne napísali, mali židia počas slovenského štátu zakázané.

Otázky učiteľa:

- Skúste opísať vaše pocity (napr. smútok, strach, odpor, ľútosť, žiaľ...)
- Mávate takéto pocity aj vo vašom živote?
- Ak áno, popíšte takúto situáciu.

3. Nové učivo: Aká bola Slovenská republika (1939 – 1945)?

Učiteľ kladie žiakom otázky, aby si pripomenuli dôležité fakty, udalosti a súvislosti dôležité pre pochopenie nového učiva.

Otázky:

- Kedy bola vyhlásená autonómia Slovenska a za akých okolností?
- Kto zohral dôležitú úlohu pri rozbití ČSR?
- Kedy bola vyhlásená Slovenská republika?
- Kedy boli vyhlásené norimberské zákony a proti komu boli namierené?

Výklad učiteľa

4. Písomný záznam pre žiakov na tabuli:

- a. Slovenská republika prešla spod francúzskeho vplyvu do nemeckej záujmovej oblasti.
- b. Nemecko kontrolovalo slovenskú politiku i hospodárstvo prostredníctvom svojho vyslanca, berátera
- c. Politický systém Slovenskej republiky – vláda jednej politickej strany (HSLŠ) – totalita

02. Slovenská republika 1939 – 1945, prvá časť

- d. Deravá totalita
- e. HSLS:
 - konzervatívne krídlo – J. Tiso
 - radikálno-fašistické krídlo – V. Tuka, F. Ďurčanský, A. Mach
- f. Obmedzovanie občianskych a ľudských práv – Židovský kódex.
- g. Deportácie, výnimky, hospodársky žid

5. Videoprojekcia

Úryvky z interview Alexandra Bachnára, Kataríny Löfflerovej a Margity Schwalbovej

6. Rozbor ukážky

- čo všetko židia na Slovensku postupne prichádzali?
- Čím prenasledovanie začínalo a čím skončilo ? (začiatok: zákaz vstupu..., sebarealizácie; koniec: zákaz žiť = deportácia do táborov smrti)
- Prečo si myslíte, že existovali tzv. hospodárske výnimky ? (ich držitelia boli nepostrádateľní pre bezchybné fungovanie ekonomiky štátu a iných oblastí života; nahradiť ich zo dňa na deň nebolo možné)
- Čo bolo skutočným dôvodom protizidovských opatrení, o čo naozaj išlo ? (o majetok).
- Viete si predstaviť život obmedzený zákonmi, ktoré vás pripravujú postupne o všetko, čo máte radi? Poznáte podobný režim, ktorý obdobným spôsobom postihuje svojich občanov ?
- Čo umožňuje totalitným režimom takéto zákony presadiť? Rola propagandy, pasivita občanov.

Citát:

*Najprv prišli pre čiernych,
ale ja nie som čierny a preto som neurobil nič,
aby som im pomohol.
Potom prišli pre židov,
ale ja nie som žid a preto som neurobil nič,
aby som im pomohol.
Potom prišli pre antifašistov
a ja som neurobil nič,
aby som im pomohol.
Potom prišli pre mňa !
Ale nezostal tu nikto, kto by pomohol mne !*

Martin Niemoller

02. Slovenská republika 1939 – 1945, prvá časť

Pastor Martin Niemöller sa narodil v Nemecku 14. januára 1892. V roku 1924 sa stal evanjelickým farárom. V období po prvej svetovej vojne sa Nemecko zmiatlo vo vážnych ekonomických problémoch a mnoho ľudí uverilo Hitlerovi a jeho Národnosocialistickej (nacistickej) strane, že dokáže vyriešiť ich problémy. Niemöller v to spočiatku veril tiež. Keď sa však v roku 1933 dostal Hitler k moci a zaviedol rasistické zákony, Martin Niemöller spoznal pravú tvár nacizmu a stal sa súčasťou opozície proti nacistickému režimu. V ďalších rokoch v kázňach kritizoval nacizmus. V roku 1937 bol uväznený a sedem rokov strávil v koncentračných táboroch. V posledných dňoch vojny, Hitler, krátko pred tým, ako spáchal samovraždu, dal príkaz na vykonanie popravy Martina Niemöllera. Našťastie, v tých dňoch sa už Hitlerov režim rozpadal a vďaka zmätkom nebol príkaz nikdy vykonaný. Po druhej svetovej vojne Niemöller výrazne prispel k odhaleniu všetkých neľudskostí nacizmu, stal sa presvedčeným pacifistom a zapojil sa do aktivít za jadrové odzbrojenie, cestoval po celom svete a hovoril o celosvetovom mieri. Zomrel 92 ročný v roku 1984.

Báseň "Najprv prišli pre židov,..." vznikla po skončení druhej svetovej vojny. Martin Niemöller sám nebol židom, ani komunistom a v istom období dokonca pociťoval k týmto skupinám ľudí antipatiu. Po vojne cítil vinu za svoj predchádzajúci postoj a za to, že neurobil viac, aby týmto ľuďom pomohol už v období, keď začali byť prenasledovaní. Snaha aspoň čiastočne odčiniť svoju vinu ho viedla aj k napísaniu tejto básne.

6. Zadanie domácej úlohy

- Skúste nájsť vo svojom okolí niekoho, kto prežil druhú svetovú vojnu (v ideálnom prípade partizán, odbojár, preživší holokaust židovský alebo rómsky) a spracujte jeho príbeh v ľubovoľnej podobe, ktorú v triede odprezentujete (termín podľa dohody s vyučujúcim)
- Ak sa vám nepodari skontaktovať sa so žijúcim pamätníkom, spracujte zaujímavý osud človeka z tohto obdobia, o ktorom ste čítali, počuli, videli dokumentárny film alebo ste sa o jeho osude dozvedeli z internetu.

Vypracovala: E. Kizáková